

**AMGUEDDFA
CYMRU**

Adroddiad Monitro Blynyddol

Yr Iaith Gymraeg

2023/24

Cynnwys

1.	Trosolwg	4
2.	Cyngor polisi, cyfieithu a chreu cynnwys Cymraeg	5
3.	Y safonau iaith yng ngwaith yr Amgueddfa	5
4.	Cyflenwi Gwasanaethau (safonau 1-83 a safonau atodol 149-154)	6
4.1.	Gohebiaeth ysgrifenedig	6
4.2.	Cysylltu dros y ffôn	6
4.3.	Cyfarfodydd	7
4.4.	Rhaglen gyhoeddus Amgueddfa Cymru	7
4.5.	Deunydd print a gynhyrchir gan Amgueddfa Cymru	9
4.6.	Y wefan, deunyddiau digidol a chyfryngau cymdeithasol	9
4.7.	Derbynfeydd	10
4.8.	Tendro	10
5.	Llunio polisi (safonau 84-93 a safonau atodol 155-160)	11
5.1.	Cyfrifoldeb	11
5.2.	Llunio, adolygu neu addasu polisi	11
5.3.	Comisiynu neu wneud gwaith ymchwil	11
6.	Gweithredu (safonau 94-140 a safonau atodol 161-166)	11
6.1.	Darparu dogfennau dwyieithog	11
6.2.	Cwynion mewnol a gweithdrefnau disgyblu	12
6.3.	Meddalwedd TGCh	12
6.4.	Y Fewnrwyd	12
6.5.	Gwersi Cymraeg ac ymwybyddiaeth iaith	13
6.5.1.	Hyfforddiant ffurfiol	13
6.5.2.	Hyfforddiant anffurfiol	13
6.6.	Recriwtio	14
7.	Cadw cofnodion (safonau 141-148 a safonau atodol 167-168)	14
7.1.	Asesu sgiliau iaith staff	14
7.2.	Cyrsiau hyfforddi	16
7.3.	Datrys cwynion	17
7.3.1.	Cwynion gan y cyhoedd	17
7.3.2.	Cwynion at y Comisiynydd Iaith ac ymchwiliadau gan y Comisiynydd Iaith	17
8.	Casgliad	17

1. Trosolwg

Mae dyletswydd gyfreithiol ar Amgueddfa Cymru i gydymffurfio â safonau iaith sy'n cwmpasu pedwar maes, sef cyflenwi gwasanaethau, llunio polisi, gweithredu a chadw cofnodion. Mae'r Hysbysiad Cydymffurfio, ein Polisi Iaith, a'n hadroddiadau blynyddol blaenorol, i'w cael ar ein gwefan www.amgueddfa.cymru/ygymraeg. Cyhoeddir yr adroddiad hwn yn unol â'r gofynion a nodir yn y safonau.

Mae'r iaith Gymraeg yn rhan annatod o dreftadaeth a diwylliant Cymru, felly mae gan Amgueddfa Cymru ran allweddol i'w chwarae wrth feithrin ymwybyddiaeth am hanes yr iaith a'i lle yn niwylliant Cymru, a'i defnyddio a'i dathlu wrth ein gwaith beunyddiol. Rydym yn falch iawn o'r gwaith ehangach a wnawn er mwyn cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg, ei hybu a'i hyrwyddo, yn ogystal â'n datblygiadau ym maes dehongli a dylunio dwyieithog. Mae'r Gymraeg yn rhan greiddiol o'n strategaeth deg mlynedd, *Amgueddfa Cymru 2030*.

Rydym yn falch o adrodd ar nifer o lwyddiannau, datblygiadau a chynnydd a wnaed yn ystod 2023/24 yn ein hymroddiad at y Gymraeg.

Ymhlith uchafbwyntiau 2023/24, mae'r canlynol:

- Cyflwyno amrywiaeth o ddigwyddiadau partneriaeth i hyrwyddo'r Gymraeg, er enghraifft Gŵyl Tawe – Gŵyl Gerdd Gymraeg a drefnir gan Menter Iaith Abertawe yn Amgueddfa Genedlaethol y Glannau; a Gŵyl Hanes Cymru i Blant gyda 'Mewn Cymeriad' mewn pump o'n hamgueddfeydd.
- Cydweithio â phartneriaid i hwyluso cyfleoedd i bobl ddysgu Gymraeg yn ein hamgueddfeydd. Er enghraifft cyfleoedd i'n hymwelwyr ieuengaf a'u teuluoedd yn Amgueddfa Wlân Cymru mewn partneriaeth â Jig-So, Gymraeg i Blant a Menter Gorllewin Sir Gâr; ac i ddysgwyr Gymraeg sy'n oedolion yn Sain Ffagan gyda Menter Caerdydd a Dysgu Gymraeg Caerdydd.
- Lansio, yn Amgueddfa Lleng Rufeinig Cymru, ap realiti estynedig dwyieithog wedi'i anelu at ein cynulleidfaoedd iau.
- Cynnal rhaglen cyfrwng Gymraeg hybrid i ysgolion gan ymgorffori dull lluosieithog, sef cynnwys ymadroddion a geiriau Gymraeg yn ein gweithdai i ysgolion cyfrwng Saesneg.
- Cynnal arddangosfa *Geiriau Diflanedig* gydag Oriel y Parc a'r Ysgwrn, gan osod gwaith celf gwreiddiol Jackie Morris ochr yn ochr â cherddi Gymraeg Mererid Hopwood a cherddi Saesneg Robert MacFarlane am y tro cyntaf.
- Datblygu platfform tocynnau ar-lein cwbl ddwyieithog sy'n galluogi i'n hymwelwyr archebu a phrynu tocynnau ar gyfer digwyddiadau ac arddangosfeydd yn ein hamgueddfeydd.

Yn ystod 2023/24, ni ddaeth unrhyw gwynion i law gan swyddfa'r Comisiynydd Iaith. Cafwyd cwyn swyddogol gan aelod o'r cyhoedd yn ymwneud â safon y cyfieithu mewn arddangosfa dros dro a gynhyrchwyd gan un o'n partneriaid. Gweithiodd Amgueddfa Cymru gyda'r partner dan sylw i adolygu a gwella'r dehongliad Cymraeg yn yr arddangosfa. Nid oedd angen gweithredu pellach.

Grŵp Monitro'r Gymraeg a Chydraddoldeb, dan gadeiryddiaeth y Cyfarwyddwr Profiad, Addysg ac Ymgysylltu sy'n gyfrifol am fonitro cydymffurfiaeth Amgueddfa Cymru â'r safonau iaith ac adolygu'r gwaith o roi ein Polisi Iaith ar waith ar draws y corff. Mae'r grŵp yn cwrdd bob deufis gan adrodd i'r Pwyllgor Adolygu Perfformiad. Cynhelir y cyfarfodydd yn ddwyieithog gan ddefnyddio cyfieithydd ar y pryd er mwyn cadw aelodaeth y grŵp yn eang.

2. Cyngor polisi, cyfieithu a chreu cynnwys Cymraeg

Mae gan Amgueddfa Cymru dîm cyfieithu mewnol sy'n darparu gwasanaethau cyfieithu Cymraeg i Saesneg a Saesneg i Gymraeg, drafftio ochr yn ochr, gwasanaeth golygu, gwasanaeth gwirio gwaith cydweithwyr, gwasanaeth prawfddarllen, geirfa ar-lein, ac yn cynghori ar gynnwys a dylunio dwyieithog. Rydym hefyd yn defnyddio gwasanaethau cyfieithu papur a chyfieithu ar y pryd gan gwmnïau preifat yn ôl y galw. Defnyddir Fframwaith Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol Llywodraeth Cymru er mwyn caffael gwasanaethau cyfieithu allanol ble bynnag y bo modd.

Mae Cydlynnydd y Gymraeg yn cynnig arweiniad a chynghori i staff yr Amgueddfa ar faterion sy'n ymwneud â'r iaith Gymraeg a chydymffurfio â safonau'r Gymraeg. Rydym hefyd yn cyfrannu at drafodaethau ehangach ynghylch y Gymraeg ar lefel leol a chenedlaethol. Eleni, ymatebwyd i nifer o geisiadau am wybodaeth gan y Comisiynydd Iaith mewn amryw feysydd er enghraifft holiadur ynglŷn â'r Safonau Recriwtio.

Fe barhawyd i adolygu'r iaith a ddefnyddir wrth ddad-drefedigaethu'r casgliadau cenedlaethol, gan geisio cyfrannu at greu a defnyddio geirfa Gymraeg gyfoes a chydradd. Byddwn yn parhau i gydweithio a chyd-drafod â'n cymunedau a'n partneriaid ynghylch y gwaith pwysig hwn.

3. Y safonau iaith yng ngwaith yr Amgueddfa

Mae'r safonau iaith wedi'u rhannu'n bum dosbarth:

- Cyflenwi gwasanaethau
- Llunio polisi

- Gweithredu
- Cadw cofnodion
- Hybu¹

At ddibenion yr adroddiad hwn, lle bo ein gwaith yn pontio anghenion gwahanol safonau, adroddir arnynt yn y man y tybiwn sydd fwyaf perthnasol.

4. Cyflenwi Gwasanaethau (safonau 1-83 a safonau atodol 149-154)

4.1. Gohebiaeth ysgrifenedig

Mae'r templedi llythyron, ein gwefan a negeseuon awtomatig e-byst yn cynnwys geiriad safonol ynghylch croesawu gohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg.

Ceir arwydd iaith Gwaith ym mhob derbynfa ac mae staff dwyieithog ar gael wrth bob derbynfa. Mae rheffynnau a bathodynau iaith Gwaith ac iaith Gwaith/Dysgwr ar gael i'r holl staff ac rydym yn annog eu defnydd lle bynnag posibl.

Hysbysir pob aelod o staff newydd am yr angen i sicrhau llofnod e-bost a neges peiriant ateb dwyieithog yn y sesiwn gynefino orfodol, yn rhan o gyflwyniad ehangach am y Gymraeg a'r safonau yn Amgueddfa Cymru.

Mae unrhyw eiriad safonol a ddefnyddir hefyd ar gael yn ein Geirfa ar-lein www.amgueddfa.cymru/geirfa sydd ar gael i'n staff a'r cyhoedd.

4.2. Cysylltu dros y ffôn

Mae ein system ffonau yn gweithredu'n bennaf trwy gyfrifiaduron yn hytrach na ffonau pen desg. Mae'r system yn awtomeiddio profiad y defnyddiwr i raddau helaeth, ond mae hyn wedi ein galluogi i sicrhau dewislenni a gwybodaeth Gymraeg naturiol a hwyliog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf bob tro. Darparwyd hyfforddiant i staff am ofynion y Safonau mewn perthynas â'r system sydd hefyd ar gael yn barhaus ar y Fewnrwyd. Nid yw prif rif ffôn yr Amgueddfa wedi newid.

Os bydd angen siarad ag aelod o staff, bydd y staff dethol sy'n ateb prif linell ffôn Amgueddfa Cymru yn ateb galwadau ffôn yn ddwyieithog (yn Gymraeg yn gyntaf ac yna'n Saesneg) gan hysbysu'r galwr bod modd cael gwasanaeth

¹ Ni chafodd safonau'r categori hwn eu gosod ar Amgueddfa Cymru. Fodd bynnag, mae hybu a hyrwyddo'r gwasanaethau Gymraeg a dwyieithog a gynigiwn, a dathlu defnydd a datblygiad yr iaith, yn rhan annatod o'n gwaith.

Cymraeg. Gellir gwirio dewis iaith aelodau staff y cyfeirir yr alwad atynt ar y Fewnrwyd hefyd. Mae negeseuon electronig prif linell ffôn yr Amgueddfa yn cyfarch y galwr yn ddwyieithog (yn Gymraeg yn gyntaf ac yna'n Saesneg) ac yn hysbysu'r galwr y caiff adael neges yn Gymraeg.

Pan fyddwn yn ffonio unrhyw unigolyn am y tro cyntaf, byddwn yn gofyn a yw'r unigolyn yn dymuno derbyn galwadau ffôn gennym yn Gymraeg. Os mai dyna ddymuniad yr unigolyn, cedwir cofnod o'i ddymuniad. Mae trefniadau adrannol ar waith ar draws Amgueddfa Cymru ar gyfer hyn.

4.3. Cyfarfodydd

Mae cyfieithu ar y pryd ar gael yn holl gyfarfodydd Bwrdd yr Ymddiriedolwyr ac mewn cyfarfodydd eraill lle dymunir hynny.

Rydym yn creu cyfleoedd i ddefnyddio cyfieithu ar y pryd fel dull o gynyddu ein defnydd mewnol o'r Gymraeg a chefnogi staff sydd am weithio trwy gyfrwng y Gymraeg. Er enghraifft, darperir cyfieithu ar y pryd yn holl gyfarfodydd Grŵp Monitro'r Gymraeg a Chydraddoldeb, a chyfarfodydd project ailddatblygu Amgueddfa Lechi Cymru. Mae canllawiau i Gadeiryddion ar gael ynghyd â geiriad safonol, sy'n seiliedig ar ganllawiau cyfieithu ar y pryd Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru a *Dogfen Cyngor: Drafftio Dwyieithog, Cyfieithu a Chyfieithu ar y Pryd* y Comisiynydd Iaith.

Lle bo cyfarfodydd yn cael eu cynnal yn Gymraeg ar draws y corff a bod gofyn adrodd am y cynnwys i'r Uwch Dîm Gweithredol, caiff y cofnodion eu llunio yn Gymraeg a chaiff trosolwg Saesneg ei ddarparu i'r Uwch Dîm Gweithredol.

4.4. Rhaglen gyhoeddus Amgueddfa Cymru

Rydym yn annog a chefnogi defnyddio a dathlu'r Gymraeg trwy ein rhaglen gyhoeddus.

Ymhlith uchafbwyntiau ein rhaglen ddigwyddiadau yn 2023/24 mae Gŵyl Fwyd Amgueddfa Cymru yn Sain Ffagan sy'n rhoi llwyfan i'r Gymraeg ac i gynhyrchwyr bwyd a diod o Gymru. Mae rhaglen yr Ŵyl yn cynnwys gweithgareddau, dehongliadau a pherfformiadau trwy gyfrwng y Gymraeg ochr yn ochr â rhai gan artistiaid trwy gyfrwng y Saesneg. Mae hyn yn galluogi pobl o bob oed i gymdeithasu yn Gymraeg a chael eu cyflwyno i'r Gymraeg.

Eleni hefyd cefnogwyd digwyddiadau gyda phartneriaid er mwyn hyrwyddo'r Gymraeg er enghraifft, Gŵyl Tawe – Gŵyl Gerddoriaeth Gymraeg gan Menter Iaith Abertawe a gynhaliwyd yn Amgueddfa Genedlaethol y Glannau gyda chefnogaeth Cyngor Dinas Abertawe, Cyngor Celfyddydau Cymru a Choleg Gŵyr. Rydym yn parhau hefyd i fod yn bartner yng Ngŵyl Hanes Cymru i Blant, a pherfformiwyd sioeau 'Mewn Cymeriad' mewn pum amgueddfa.

Mewn partneriaeth hefyd rydym wedi darparu arlwy i gefnogi teuluoedd â phlant ifanc i ddefnyddio a dysgu'r Gymraeg yn cynnwys gweithgareddau i deuluoedd yn ystod gwyliau'r ysgol yn Amgueddfa Wlân Cymru ar y cyd â Jig-So, Cymraeg i Blant a Menter Gorllewin Sir Gâr. Cynhaliwyd Clwb y Llygod Bach, sy'n cael ei hyrwyddo drwy Menter Iaith Abertawe, yn fisol yn Amgueddfa Genedlaethol y Glannau. Cyhoeddwyd adnoddau i gefnogi teuluoedd i ddysgu Cymraeg yn Amgueddfa Lleng Rufeinig Cymru hefyd, yn dilyn gwaith datblygu helaeth gyda theuluoedd ac oedolion o ardal Casnewydd, [Llwybrau Llafar: adnodd dysgwyr Cymraeg i'w ddefnyddio yng Nghaerllion Rufeinig](#).

Yn ystod Wythnos Addysg Oedolion crëwyd cyfleoedd i oedolion ddysgu ac ymarfer eu Cymraeg, a lansiwyd y cwrs Cymraeg cyfunol Mynediad 1 a 2 gan Dysgu Cymraeg Caerdydd yn Sain Ffagan. Yn dilyn Wythnos Addysg Oedolion, sefydlwyd gweithgareddau newydd yn Sain Ffagan gan gynnwys diwrnodau tymhorol i Ddysgwyr Cymraeg mewn partneriaeth â Menter Caerdydd a Dysgu Cymraeg Caerdydd.

Mae ein rhaglen addysg hybrid yn cynnig cyfuniad o gyrsiau wyneb yn wyneb a digidol dwyieithog sydd ar gael i holl ysgolion Cymru. Yn unol â'r Cwricwlwm newydd i Gymru, rydym yn defnyddio'r dull lluosieithog wrth ddatblygu cynnwys ein sesiynau addysg gan gynnwys y Gymraeg mewn gweithdai cyfrwng Saesneg fel ffordd o integreiddio ymadroddion a chynnwys Cymraeg. Mae'r dull hwn yn helpu i normaleiddio'r defnydd o'r Gymraeg yn ddyddiol. Ymhlith rhai o'r partneriaethau eleni roedd gwaith gydag Ysgol Gynradd Gymraeg Hamadryad yng Nghaerdydd i ddarparu teithiau dwyieithog yn Amgueddfa Genedlaethol Caerdydd fel rhan o fenter Y Ddihangfa Wyllt gan y Gronfa Gelf. Yn 2023/24 cyhoeddwyd ystod o adnoddau dwyieithog ar gyfer ysgolion gan gynnwys deunydd addysg Windrush Cymru, a gynhyrchwyd mewn partneriaeth â Darpl (Dysgu Proffesiynol Amrywiaeth a Gwrth-hiliaeth) a Race Council Cymru.

Mae pob arddangosfa a gynhyrchir yn fewnol gennym yn ddwyieithog. Nid yw'n ofynnol i ni gyfieithu arddangosfeydd dros dro allanol sy'n cael eu cynnal yn ein hamgueddfeydd yn ôl y safonau iaith. Serch hynny, ein polisi yw y dylai pob arddangosfa a gynhelir yn ein hamgueddfeydd gael ei chyflwyno yn ddwyieithog. Wrth wneud hyn, rydym yn arbrofi â dulliau dehongli dwyieithog ac mae'r gwaith hwn yn cyfrannu at ein dealltwriaeth ac arferion ym maes dehongli a dylunio dwyieithog. Eleni cynhyrchwyd arddangosfa *Geiriau Diflanedig*, sy'n archwilio'r berthynas rhwng iaith a'r byd byw, a phŵer byd natur i danio'r dychymyg. Daeth yr arddangosfa deithiol hon â gwaith celf gwreiddiol Jackie Morris a cherddi Cymraeg Mererid Hopwood a cherddi Saesneg Robert MacFarlane am y tro cyntaf.

Rydyn ni'n hybu'r defnydd o Gymraeg trwy ein harddangosfeydd. Ymhlith uchafbwyntiau'r flwyddyn mae *Artes Mundi 10*. Roeddem yn un o bum lleoliad cenedlaethol, gan roi mwy o gyfle i gynulleidfaoedd cenedlaethol a rhyngwladol brofi'r sioe. Gan weithio gydag Artes Mundi a defnyddio isdeitlau, crewyd dehongliadau mewn sawl iaith yn ogystal ag yn y Gymraeg a'r Saesneg. Yn Amgueddfa Lechi Cymru, cynhaliwyd arddangosfa *Nantlle Ni*, sef ffilmiau a chylchgronau 'zines' Cymraeg a grëwyd gan ddisgyblion Ysgol Bro Lleu oedd yn myfyrio ar yr ardal, ddoe a heddiw. Yn Sain Ffagan lansiwyd arddangosfa *Hawlio Heddwch* gan adrodd straeon menywod yng Nghymru sydd wedi protestio dros heddwch dros y ganrif ddiwethaf. Rydym wrthi ar hyn o bryd yn datblygu arddangosfa am streic glowyr 1984/85 o'r enw *Streic! 84-85* Rydym ni'n casglu hanesion llafar cyfrwng Cymraeg er mwyn sicrhau ein bod yn cynrychioli'r gwahanol gymunedau glofaol ar hyd a lled Cymru yn eu dewis iaith.

Nododd 64% o wirfoddolwyr a recriwtiwyd yn 2023/24 fod ganddynt ryw lefel o Gymraeg, (cynnydd o 15% ar niferoedd 2022/23) gydag 11% o'r ymgeisiwyr yn rhugl (cynnydd o 4%). Rydym ni hefyd wedi creu Lleoliadau Datblygu Sgiliau sydd ar gael yn Gymraeg i bobl gael profiad gwaith a meithrin sgiliau yn Gymraeg.

4.5. Deunydd print a gynhyrchir gan Amgueddfa Cymru

Mae brand Amgueddfa Cymru yn blaenoriaethu ac yn dathlu'r Gymraeg ac yn arddel dull lluosieithog yn ein llais brand. Rydym yn hynod falch o fod yn rhan o'r don newydd o gyrff cenedlaethol sy'n defnyddio'r Gymraeg i arddel 'brand Cymru' ar draws y byd.

Mae ein Strategaeth *Amgueddfa Cymru 2030* yn datgan ein hymrwymiad at y Gymraeg yn glir gan nodi bod y Gymraeg yn perthyn i bawb yng Nghymru ac mae'n rhan allweddol o ddiwylliant a hunaniaeth Amgueddfa Cymru.

Mae dwyieithrwydd yn parhau i fod yn rhan annatod o waith dylunio'r Amgueddfa hefyd ym mhob agwedd ar ein gwaith. Yn unol â'n canllawiau, mae'r Gymraeg yn cael ei gosod uwchben y Saesneg neu ar y chwith. Mae arwyddion a hysbysiadau'r Amgueddfa (gan gynnwys rhai dros dro) yn ddwyieithog. Rydym yn parhau i arloesi ac arwain ym maes dylunio dwyieithog.

Mae ein geirfa ar-lein hefyd yn ffynhonnell ddefnyddiol sydd ar gael i staff a'r cyhoedd fel ei gilydd. Mae'r tîm Cyfieithu a'r Iaith Gymraeg hefyd yn cynnig gwasanaeth gwirio ac adborth er mwyn cynorthwyo staff sydd am fagu hyder i ysgrifennu yn Gymraeg.

4.6. Y wefan, deunyddiau digidol a chyfryngau cymdeithasol

Mae holl dudalennau'r wefan yn cynnwys dolen uniongyrchol rhwng y Gymraeg a'r Saesneg gan ddilyn yr egwyddor o adeiladu ein gwefannau i

greu tudalennau sy'n ddrych o'i gilydd. Rydym yn parhau i hybu'r cynnig rhagweithiol yn ein cyfryngau digidol, gan gynnwys cynnig ategyn VOCAB ar dudalennau Cymraeg ein gwefan er mwyn annog defnydd ohonynt a hwyluso defnydd o'r Gymraeg gan ddysgwyr. Cyhoeddir polisïau, strategaethau, adroddiadau a chynlluniau blynyddol, canllawiau, a datganiadau i'r wasg ar ein gwefan yn ddwyieithog.

Mae ein cyfrifon cyfryngau cymdeithasol corfforaethol yn ddwyieithog, gyda chydbwysedd rhwng cynnwys Cymraeg a Saesneg. Yn ogystal â'r cyfrifon corfforaethol dwyieithog sydd gennym, rydym hefyd yn cynnal cyfrif X (Twitter gynt) @laithAmgueddfa.

Eleni, parhawyd i gefnogi ymgyrchoedd cenedlaethol sy'n hybu'r Gymraeg ar y cyfryngau cymdeithasol, gan gynnwys Diwrnod Dathlu Hawliau'r Gymraeg, Diwrnod Shwmae Sumae a Dydd Miwsig Cymru.

Mae ein rhaglen Cynhyrchwyr Amgueddfa Cymru, sy'n creu cyfleoedd newydd i bobl ifanc ddatblygu sgiliau a phrofiad yn y sector treftadaeth a'r celfyddydau, yn parhau. Ymhlith cynnwys y flwyddyn a fu mae cyfrif Instagram dwyieithog Bloedd AC.

Rydym yn defnyddio platfform YouTube ar gyfer ein deunydd fideo a ffilmiau yn y ddwy iaith. Gosodir isdeitlau Cymraeg a Saesneg ar bob fideo a gyhoeddir. Eleni rydym hefyd wedi lansio ap Realiti Estynedig dwyieithog yn Amgueddfa Lleng Rufeinig Cymru sydd wedi'i anelu at ein cynulleidfa oedd iau.

Rydym hefyd wedi datblygu platfform tocynnau ar-lein cwbl ddwyieithog i alluogi ymwelwyr i archebu a phrynu tocynnau ar gyfer digwyddiadau ac arddangosfeydd yn ein hamgueddfeydd. Mae hyn yn ein galluogi i gasglu data, gan gynnwys dewisiadau megis dewis iaith, fel y gallwn gyfeirio cynnwys at bobl yn eu dewis iaith.

4.7. Derbynfeydd

Mae ein derbynfeydd cyhoeddus yn arddangos arwydd sy'n datgan (yn Gymraeg) fod croeso i ymwelwyr ddefnyddio'r Gymraeg ac arwydd iaith Gwaith. Mae staff sy'n gweithio wrth ddesgiau gwybodaeth/derbynfeydd sy'n gallu darparu gwasanaeth derbynfya Cymraeg neu sy'n dysgu Cymraeg yn gwisgo rheffyn neu fathodyn sy'n cyfleu hynny.

4.8. Tendo

Mewn achosion lle mae pwnc y gwahoddiad i dendro yn cynnwys yr angen i'r gwaith gael ei gynhyrchu yn Gymraeg neu pan mae cynulleidfa yn disgwyl cael y gwaith yn Gymraeg, rydym yn cyhoeddi tendr yn Gymraeg a Saesneg. Pan fyddwn yn cyhoeddi gwahoddiadau i dendro am gontract, byddwn yn nodi y croesewir cyflwyno tendrau yn Gymraeg.

Rydym yn parhau i gydweithio a hyrwyddo cynlluniau'r Llywodraeth â'n partneriaid hefyd (megis Helo Blod a chynllun Cynnig Cymraeg y Comisiynydd Iaith), er enghraifft trwy greu cysylltiadau rhyngddynt â chwmnïau preifat y down i gysylltiad â nhw trwy ddigwyddiadau fel Gŵyl Fwyd Amgueddfa Cymru, marchnadoedd crefftwyr a darparwyr addysg.

5. Llundio polisi (safonau 84-93 a safonau atodol 155-160)

5.1. Cyfrifoldeb

Mae cyfrifoldeb am y Gymraeg a pholisi wedi ei osod ar lefel Gyfarwyddiaeth yr Amgueddfa, dan ofal y Cyfarwyddwr Profiad, Addysg ac Ymgysylltu. Mae unrhyw drafodaethau parthed effaith polisiâu neu strategaethau corfforaethol ar yr iaith Gymraeg yn rhan annatod o broses benderfyniadau Uwch Arweinwyr a Thîm Gweithredol Amgueddfa Cymru.

5.2. Llundio, adolygu neu addasu polisi

Mae canllawiau mewnol yn seiliedig ar ganllawiau'r Comisiynydd ar Safonau Llundio Polisi yn cynnig adnodd hawdd i'w ddefnyddio ar gyfer staff Amgueddfa Cymru. Maent yn cynnwys ffurflen sy'n cofnodi'r holl broses, ac a gedwir yn gofnod o unrhyw benderfyniad a wneir o safbwynt polisi a'r Gymraeg. Mae'r canllaw ar gael ar y Fewnrwyd i holl staff Amgueddfa Cymru.

Rydyn ni'n ystyried unrhyw effeithiau ar y Gymraeg wrth i ni fynd rhagddi gyda rhaglen Llywio ein Dyfodol, sy'n ymateb i'r toriadau yn ein cyllideb cymorth grant.

5.3. Comisiynu neu wneud gwaith ymchwil

Wrth gomisiynu neu wneud gwaith ymchwil fydd yn sail i benderfyniadau polisi, byddwn yn sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r safonau perthnasol.

6. Gweithredu (safonau 94-140 a safonau atodol 161-166)

6.1. Darparu dogfennau dwyieithog

Ymhlith y dogfennau a ddarperir yn ddwyieithog i staff, mae:

- contract cyflogaeth neu contract am wasanaethau
- unrhyw ohebiaeth bapur sy'n ymwneud â chyflogaeth

- unrhyw ddogfennau sy'n amlinellu anghenion neu ofynion hyfforddiant, amcanion perfformiad a/neu gynllun gyrfa
- ffurflenni sy'n cofnodi ac yn awdurdodi oriau gwaith hyblyg (cofnodir gwyliau ac absenoldebau o'r gwaith ar system electronig CIPHR)
- ein holl bolisiâu gan gynnwys, ond nid yn gyfyngedig i, y canlynol:
 - ymddygiad yn y gweithle
 - iechyd a lles yn y gweithle
 - cyflogau neu fuddion yn y gweithle
 - rheoli perfformiad
 - absenoldeb o'r gwaith
 - amodau gwaith
 - patrymau gwaith.

6.2. Cwynion mewnol a gweithdrefnau disgyblu

Mae proses gwynion a disgyblu'r Amgueddfa yn caniatáu i bob aelod o staff gyflwyno cwyn neu ymateb i unrhyw gŵyn neu honiad a wnaed amdanynt yn Gymraeg, cynnal cyfarfodydd neu achosion disgyblu, ac unrhyw ganlyniadau neu benderfyniadau sy'n deillio o hyn, yn Gymraeg.

6.3. Meddalwedd TGCh

Mae ein system Rheoli Cysylltiadau Cwsmeriaid dwyieithog yn ein galluogi i gofnodi dewis iaith, casglu data defnydd a datblygu darlun cliriach o anghenion ac arferion ein cynulleidfaoedd Cymraeg er mwyn gwella'u profiadau. Gweithiwyd gyda chwmni rhyngwladol nid-er-elw Tessitura ar y feddalwedd, a dyma'r rhyngwyneb blaen swyddfa dwyieithog cyntaf iddyn nhw ei greu.

Mae'r Amgueddfa'n darparu meddalwedd gyfrifiadurol ar gyfer gwirio sillafu a gramadeg y Gymraeg i'r staff, ac yn darparu rhyngwynebau Cymraeg ar gyfer meddalwedd (pan fo rhyngwyneb ar gael).

Defnyddir system Cyfieithu Cymru (Canolfan Bedwyr) ar draws Amgueddfa Cymru sy'n galluogi gweinyddu electronig effeithlon a defnydd o gof cyfieithu.

6.4. Y Fewnrwyd

Cafodd y Fewnrwyd ei datblygu'n fewnol ac mae wedi'i chreu i fod yn gwbl ddwyieithog. Mae'n cynnwys (ond nid yw'n gyfyngedig i) ffurflenni, dogfennau cynorthwyol cyllid, y llawlyfr staff, systemau a thempledi mewnol. Mae adran eang am y Gymraeg sy'n cynnwys gwybodaeth gynhwysfawr am hyfforddiant a sgiliau ffurfiol ac anffurfiol, clybiau a gweithgareddau, adnoddau cyfrifiadurol, y cyfryngau cymdeithasol, y safonau, hawliau iaith a chanllawiau.

Mae gennym system electronig ar gyfer anfon negeseuon i'r holl staff o'r enw Sgwrs ac mae'r negeseuon a anfonir yn ddwyieithog. Mae gennym gylchlythyr staff misol dwyieithog a chylchlythyr dwyieithog ar gyfer ein gwirfoddolwyr.

6.5. Gwersi Cymraeg ac ymwybyddiaeth iaith

Cynigir nifer o wahanol fathau o hyfforddiant ffurfiol ac anffurfiol am ddim ac o fewn oriau gwaith er mwyn cynorthwyo ein staff i ddysgu a defnyddio eu Cymraeg.

6.5.1. Hyfforddiant ffurfiol

Dyma nifer y staff a gwblhaodd hyfforddiant dysgu Cymraeg ffurfiol yn 2023/24:

Lefel	Nifer 2019/20	Nifer 2020/21	Nifer 2021/22	Nifer 2022/23	Nifer 2023/24
Cwrs Croeso (10 awr ar-lein)	24	2	0	0	0
Mynediad	16	19	13	13	10
Sylfaen	4	9	1	4	3
Canolradd	0	2	10	6	5
Canolradd/Uwch Preswyl	4	0	0	0	1
Uwch	1	1	1	10	6
Cyfanswm	49	33	25	33	25

Er bod y nifer o staff sy'n dysgu yn ffurfiol yn is rydym yn falch bod nifer o staff yn datblygu i lefelau uwch. Byddwn yn parhau i fonitro'r hyfforddiant a gynigiwn fewnol ac yn sicrhau ein bod yn cynnig amrywiaeth o ddarpariaeth ble bynnag y bo modd.

Rydym yn parhau i gefnogi staff i ddysgu a defnyddio'r iaith trwy ein haelodaeth o gynllun Cymraeg Gwaith y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol. Rydym wedi datblygu dogfen datblygu sgiliau iaith at ddefnydd staff a rheolwyr llinell. Mae'r ddogfen yn mynd law yn llaw â'r cynllun rheoli ac adolygu perfformiad staff.

6.5.2. Hyfforddiant anffurfiol

Cynhelir amryw glybiau anffurfiol i ddysgwyr a staff rhugl ddefnyddio ac ymarfer eu Cymraeg, er enghraifft y Clwb Pontio.

Mae ein cynllun Cyfaill Cymraeg sy'n paru dysgwr â siaradwr rhugl er mwyn creu cyfleoedd i ddefnyddio'u Cymraeg hefyd yn parhau.

6.6. Recriwtio

Mae gofynion iaith pob swydd newydd yn cael eu hasesu trwy ddefnyddio pecyn asesu sy'n seiliedig ar erfyn diagnostig Cydbwyllgor Addysg Cymru. Mae pob swydd yn cael ei hysbysebu yn Gymraeg a Saesneg a chroesewir ceisiadau yn Gymraeg neu Saesneg. Nid yw ceisiadau a gyflwynir yn Gymraeg yn cael eu trin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg. Darperir pob ffurflen gais, deunydd esboniadol, gwybodaeth am ein proses gyfweld a disgrifiadau swydd yn Gymraeg.

Mae lle i unigolion nodi eu sgiliau iaith ar y ffurflen gais a hefyd a ydynt yn dymuno defnyddio'r Gymraeg neu'r Saesneg mewn cyfweiliad.

Yn unol â safon 148 (Cadw cofnodion), hysbysebwyd swyddi newydd a gwag fel a ganlyn:

Lefel iaith angenrheidiol	Nifer y swyddi yn 2020/21	Nifer y swyddi yn 2021/22	Nifer y swyddi yn 2022/23	Nifer y swyddi yn 2023/24
Sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol	14	25	38	6
Angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir i'r swydd	0	4	0	0
Sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol	20	80*	74	30
Sgiliau yn y Gymraeg ddim yn angenrheidiol	1	5	0	0

*Mae'r rhain yn cynnwys nifer anarferol o uchel o rolau technegol, arbenigol neu wedi'u targedu lle nad oes rhyngweithio â'r cyhoedd.

7. Cadw cofnodion (safonau 141-148 a safonau atodol 167-168)

7.1. Asesu sgiliau iaith staff

Gall staff ddewis cofnodi a ydynt yn siarad Cymraeg (ac ieithoedd eraill) neu yn eu dysgu ar eu proffil ar y Fewnrwyd. Fodd bynnag at ddibenion cynllunio iaith Gymraeg y gweithlu, defnyddir system o hunan-gofnodi lefel sgil Cymraeg ar ein system adnoddau dynol electronig, CIPHR. Mae'r lefelau a gofnodir yn gyson â Chwricwlwm Cenedlaethol Cymraeg i Oedolion, sydd hefyd yn cyd-fynd â'r Fframwaith Gyfeirio Ewropeaidd Gyffredin ar gyfer Ieithoedd (sef CEFR, 'Common European Framework of Reference for Languages').

Cymwysterau CBAC/CDCG	Fframwaith CEFR
Mynediad	A1
Sylfaen	A2
Canolradd	B1
Uwch	B2
Hyfedredd	C1

Yn unol â safon 145, dyma nifer a chanran y staff a chanddynt sgiliau Cymraeg ar ddiwedd 2023/24:

Lefel iaith	Nifer y staff 2021/22	Canran y staff 2021/22	Nifer y staff 2022/23	Canran y staff 2022/23	Nifer y staff 2023/24	Canran y staff 2023/24
Mynediad A1	76	10%	99	13%	144	15%
Sylfaen A2	35	5%	45	6%	52	5%
Canolradd B1	39	5%	41	6%	55	6%
Uwch B2	43	6%	46	6%	62	6.5%
Hyfedredd C1*	177	25%	193	26%	265	27.5%
Dim	254	35%	254	34%	267	28%
Heb gwblhau	98**	14%	68	9%	117**	12%
Cyfanswm	722	100%	746	100%	962	100%

*Cynhwysir nifer y siaradwyr rhugl yn y nifer hwn, p'un a ydynt wedi dysgu Cymraeg neu yn siaradwyr mamiaith.

** Mae canran uchel o staff heb gwblhau'r data a gall hyn effeithio ar y canlyniad. Gofynnwyd i reolwyr fynd i'r afael â hyn gyda'u timoedd.

Dyma nifer a chanran yr Ymddiriedolwyr a chanddynt sgiliau Cymraeg ar ddiwedd 2023/24:

Lefel iaith	Nifer yr Ymddiriedolwyr 2022/23	Canran yr Ymddiriedolwyr 2022/23	Nifer yr Ymddiriedolwyr* 2023/24	Canran yr Ymddiriedolwyr 2023/24
Mynediad A1	4	31%	2	14.3%
Sylfaen A2	3	23%	2	14.3%
Canolradd B1	0	0%	0	0%
Uwch B2	2	15%	1	7.1%
Hyfedredd C1	3	23%	7	50%
Dim	1	8%	2	14.3%
Heb gwblhau	0	0%	0	0%
Cyfanswm	13	100%	14	100%

7.2. Cwrsiau hyfforddi

Yn unol â safon 146, dyma nifer a chanran y staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigiwyd gennym yn Gymraeg yn 2023/24:

Cwrs	Nifer a fynychodd y cwrs Cymraeg	Nifer a fynychodd y cwrs Saesneg	Canran a fynychodd y cwrs Cymraeg
Hyfforddiant Gwrth-hiliaeth – Peilot	7	23	23%
Rhagoriaeth mewn Gofal Ymwelwyr	4	35	10%
Llythrennedd Carbon Rhan 1 – Saesneg	0	31	0%
Llythrennedd Carbon Rhan 2 - Saesneg	0	39	0%
Defnyddio CIPHR	30	54	36%
Ychwanegu eitemau at ddangosfwrdd CIPHR	14	45	24%
Canllawiau CIPHR	13	42	24%
Mynediad o bell at CIPHR	23	106	18%
Seiberddiogelwch Amgueddfa Cymru	0	40	0%
Seiberddiogelwch Casgliadau	0	13	0%
Sut i gynnal cyfweiliad dychwelyd i'r gwaith	14	4	78%
Sut i amgryptio e-byst	11	14	44%
Sut i roi labeli Sensitif ar e-byst	14	20	41%
Sut i nodi cyfweiliad dychwelyd i'r gwaith ar CIPHR	14	22	39%
Sut i riportio neges yn Microsoft Teams	12	14	46%
Mewnosod cofnod salwch ar CIPHR	3	17	15%
Cofnodi data taflen amser	0	4	0%
Manylion swydd a thâl CIPHR	15	47	24%
Manylion personol CIPHR	15	49	23%

Riportio neges gwe-rwydo trwy Outlook	12	16	43%
Hyfforddiant RingCentral	6	22	21%

Mae canfod darparwyr achrededig Cymraeg yn gallu bod yn her mewn rhai meysydd. Byddwn yn parhau i gydweithio â chyrff ar draws y gwahanol sectorau ble bynnag posibl i ganfod a chomisiynu hyfforddiant trwy gyfrwng y Gymraeg.

7.3. Datrys cwynion

7.3.1. Cwynion gan y cyhoedd

Mae gennym system adborth a chwynion sy'n prif-ffrydio'r Gymraeg ac yn codi ymwybyddiaeth o hawliau defnyddwyr. Gall y cyhoedd gyflwyno cwyn, sylw neu adborth ar ein gwefan neu yn unrhyw un o'n safleoedd. Mae pob sylw gan y cyhoedd ynghylch y Gymraeg yn cael ei anfon at Gydlynnydd y Gymraeg sy'n cadw cofnod ac yn ymateb yn ôl y galw, yn unol â'r amserlen gorfforaethol sef cydnabyddiaeth o leiaf o fewn 7 diwrnod gwaith ac ateb llawn o fewn 14 diwrnod gwaith. Mae copi o drefn gwyno'r Amgueddfa ar ein gwefan ac ym mhob derbynfa hefyd. Cafodd fersiwn ddiwygiedig o'r broses adborth a chwynion ei chyhoeddi ar ein gwefan ym mis Mehefin 2023.

Cafwyd cwyn swyddogol gan aelod o'r cyhoedd yn ymwneud â safon y cyfieithiad mewn arddangosfa dros dro a gynhyrchwyd gan un o'n partneriaid. Gweithiodd Amgueddfa Cymru gyda'r partner dan sylw i adolygu a gwella'r dehongliad Cymraeg yn yr arddangosfa. Nid oedd angen gweithredu pellach.

7.3.2. Cwynion at y Comisiynydd Iaith ac ymchwiliadau gan y Comisiynydd Iaith

Yn ystod 2023/24, ni ddaeth unrhyw gwynion i law gan swyddfa'r Comisiynydd Iaith.

8. Casgliad

Mae Amgueddfa Cymru yn parhau i fynd y tu hwnt i Safonau'r Gymraeg ble bynnag y bo modd. Mae ein brand yn ddatganiad clir o'n hymrwymiad i ddefnyddio a dathlu'r Gymraeg, yng Nghymru ac ar draws y byd.